

Augusztus 15-én este, a jól sikerült rendezvénysorozatot a vendéglátók által adott, vacsorával egybekötött bankett zárta.

A tudományos és adminisztratív üléseken túlmenően a vendéglátók jóvoltából számos más rendezvény keretében is mód nyílt a kollegiális beszélgetésekre, kapcsolatépítésekre, szakmai eszmecserekre.

Augusztus 10-én este a román vendéglátók a Bukarest egyik zöldövezeti részében található üdülőben, nyitófogadáson látták vendégül a világot minden részéről érkezett delegátusokat.

Augusztus 11-én a konferencia résztvevői a bukaresti Hadtörténeti Múzeum „Háború, katonaság és a médiák Gutenbergtől napjainkig” címet viselő kiállításának megnyitóján vettek részt. Ezután többnyelvű idegenvezetéssel megtekintették a múzeum román hadtörténelmi évszázadait bemutató kiállítását, továbbá az igen jelentős szabadtéren kiállított tüzérségi és páncélos gyűjteményét.

Augusztus 12-én este a szervezők másfél órás zenei esttel lepték meg a konferencián

résztvevőket. A Román Hadsereg Központi Zenekara a Román Honvédelmi Minisztérium épületében ismert amerikai zeneszámokat, valamint román dalokat játszott.

Augusztus 13-án a román kollégák egész napos kirándulást szerveztek. Először Brassótól délre a Kárpátokban a román hadsereg egy hegyivadász alakulatának bemutatóját tekinthettük meg. Ezt követően Sinaiában szakvezetéssel néztük meg az I. Károly román király egykori nyári rezidenciájául szolgáló Peles és Pelisor kastélyt.

Augusztus 14-én este *Dr. Bernadette C. M. Kester* (Hollandia) angol nyelvű kísérelő-adásával láthattunk a Weimari Köztársaság idején az első világháborúról készített német háborús filmekből bejátszásokat a Nemzeti Katonai Központ épületében. Ezután a román hadsereg különböző békefenntartó misszióiról készített dokumentumfilmet nézhattuk meg, majd pedig a Marokkói Hadtörténelmi Bizottság tagjai mutattak be egy országukról készült filmet.

HAUSNER GÁBOR

85 ÉVES A HADTÖRTÉNETI INTÉZET ÉS MÚZEUM

2003. november 14-én nagyszabású emlékülennepségre került sor a Hadtörténeti Intézet és Múzeum falai között: az intézmény fennállásának 85. születésnapját ünnepelte. Az évfordulóhoz illően impozáns program ismertetésére előtt kötelességünk megemlékezni az alapítás előzményeiről, körülményeiről, azokról az eseményekről és eseményekről, amelyek az intézmény fejlődését meghatározták, és természetesen mindazon elődökről, akik a magyarság hadi tettei emlékének hajlékot adó Hadtörténeti Intézet és Múzeum létrehozásában részt vettek. Mindezek vázlatos felidézésében az intézmény tudományos munkatársai által írott „Múlt nélkül nincs jövő. A Hadtörténeti Intézet és Múzeum története 1918–2003” című adatgazdag, szépen illusztrált kötetre (Szerk. *Farkas Gyöngyi, Jankó Annamária, Szijj Jolán*. Budapest, 2003. 176 o.) támaszkodtunk, amely *Mádl Ferenc* köztársasági elnök ajánlásával az évforduló tiszteletére jelent meg, s amelyet a Hadtörténeti Intézet és Múzeum az ünnepi program keretében mutatott be a nagyközönségnek.

A mai intézmény jogelődjét, a Hadilevéltárat és a Hadimúzeumot az első világháború végén, 1918 novemberében hozta létre Gabányi János alezredes, később tábornok és vitéz Aggházi Kamil százados, utóbb ezredes, a Honvédelmi Minisztérium 1/a. osztályának keretében 1915 végétől működő levéltári, illetve az ehhez társult múzeumi csoportból. Utóbbiak létrejötte szorosan összefüggött a magyar katonai vezetés azon törekvéseivel, hogy a „világháború nagy haditetteinek leírásában a m. kir. honvédség és népfelkelés részeinek fényes érdemei is megfelelő kifejezésre jussanak”.

Az 1919 elejére egyesült Hadtörténelmi Levéltár és Múzeum tehát az első világháborús magyar részvétel írásos és tárgyi emlékeinek összegyűjtésére és feldolgozására jött létre, az intézmény megteremtésének gondolata azonban jóval korábbra nyúlik vissza, s összeforrt a nemzeti törekvésekkel.

Hazánkban a XVIII–XIX. század fordulóján merült föl először a nemzeti kulturális intézmények létrehozásának gondolata, többek

között az is, hogy két hadimúzeum alapítassék: egy Bécsben és egy Budán. A gondolat megfogalmazásától azonban hosszú út, majd 120 év vezetett a megvalósulásig.

Az első önálló magyar hadtörténeti szervezet, az Országos Honvédelmi Bizottmány által 1849 elején a szabadságharc küzdelmeinek megörökítése céljából felállított hadtörténeti jegyzői kar rövid életű fennállását követően az önkényuralom éveiben szó sem eshetett a magyarság hadi érdemeinek intézményes formában való bemutatásáról. Ez az igény csak a kiegyezést követően, a m. kir. Honvédség megalakulásától fogva bukkant fel újra a politikai közéletben. Az önálló magyar hadimúzeum megalakításának érdekében tett első konkrét lépést a Magyar Tudományos Akadémia Hadtudományi Bizottságának indítványa jelentette, amelyet 1888 decemberében terjesztettek a vallás- és közoktatásügyi miniszter elé. A javaslattal az országgyűlés is foglalkozott, és határozatban támogatta egy különálló magyar hadtörténelmi gyűjtemény kialakítását. (A magyar hadtörténelmi relikviák addig ugyanis a Monarchia bécsi udvari, illetve katonai közgyűjteményeibe vándoroltak.)

A meg-megújuló törekvéseknek a honfoglalás ezredik évfordulója adott új lendületet. 1896-ban a millenniumi kiállítás hadtörténelmi bizottsága, Szendrei János vezetésével már a szervezés kezdetén azzal fordult az illetékes szervekhez, hogy lehetőség szerint tartásuk együtt az egész országra kiterjedt gyűjtés eredményeként összállított igen tekintélyes hadtörténelmi anyagot. A magyar vallás- és közoktatásügyi miniszter támogatta is ezt a tervet, ám az akkor a hadsereg nemzetek feletti egységén örökdő uralkodó, Ferenc József ellenállásán meghiúsult, ráadásul az összegyűjtött anyag egy része szétszóródott, illetve a bécsi közgyűjteményekbe került.

A magyar Hadtörténelmi Levéltár és Múzeum ügye a világháború kitörését követően került ismét előtérbe, amikor is Hazai Samu és Szurmay Sándor honvédelmi miniszter kezdeményezésére 1915 őszén sikerült elérni, hogy a magyar honvédség és népfelkelés iratai közvetlenül a Honvédelmi Minisztériumba kerüljenek, ahol azok lemásolása végett létrehozták a levéltári csoportot. 1916-ra a közös hadügyminiszter a bécsi Heeresgeschichtliches Museum raktározási gondjai miatt hajlandónak mutatkozott a hatalmas hadizsákmány és háborús relikvia egy részének átengedésére, s ezzel összefüggésben a magyar Honvédelmi

Minisztériumon belül hamarosan megalakult a múzeumi csoport. A fennmaradt dokumentumokból kitűnik, hogy mind a levéltári, mind a múzeumi csoport kezdettől fogva gyűjtőmunkát is végzett. Így a Múzeum gazdag első világháborús gyűjteményébe ekkor kerültek be a harctérről az első fényképek, zászlók, fegyverek stb. A múzeumi csoport 1916 folyamán a katonadalok gyűjtésébe is bekapcsolódott, a munkát a pöttestek és csapatok mellett többek között olyan kiválóságok végezték, mint Bartók Béla és Kodály Zoltán.

Hosszas politikai csatározásokat követően 1917 elejére sikerült megnyerni a Ferenc József halálát követően trónra került új uralkodó, IV. Károly előzetes hozzájárulását is a Budapesten létesítendő „magyar nemzeti hadi múzeum és hadi levéltár” alapításához. Az uralkodó indoklása szerint örök hálája, köszönete és elismerése jeléül, azon célból indítatva járult hozzá a magyar kérés teljesítéséhez, hogy „a magyar nép és a magyar katona hősiessége és rátermettsége az utókor és a történelem részére megörökíttessék, és hogy a serdülő ifjúság, a jelen és jövő nemzedékek és ezen harcokban részt vettek dicsőségét és áldozatkészségét magukba szívhassák és azokat megihletve csodálhassák”. Ennek alapján már a közös Minisztertanács is megtárgyalta és jóváhagyta a főváros által a Gellérthegyien építendő magyar hadimúzeum tervét, amikor 1918 októberében az Osztrák–Magyar Monarchia felbomlása új helyzetet teremtett.

1918 novemberében, a független magyar állam újjászületésének pillanatában elhárultak a korábbi politikai jellegű akadályok, s a Honvédelmi Minisztérium levéltári és múzeumi csoportjából szinte nyomban létrejött az egyelőre a minisztérium kebelébe tartozó Hadtörténelmi Levéltár és Hadtörténelmi Múzeum. A minisztérium egészét érintő, 1919 január eleji átszervezés kapcsán már „a magyar hadügyminisztérium (10. osztály) hadtörténelmi levéltára és múzeuma” néven szerepelt az intézmény, amelynek szervezete hat nagy csoportra tagolódott: 1.) Vezetőség vagy Főigazgatóság; 2.) Levéltár; 3.) Irodalmi osztály és szerkesztőségek rajzoló osztállyal és kiadóhivatallal (az osztály hadtörténetirői tevékenységének középpontjában a világháború katonai eseményeinek, hadműveleteinek a feldolgozása állt); 4.) Könyvtár, amely 1923-ban egyesült a Tiszti Kaszinó könyvtárával; 5.) Bécsi csoport, amely kezdetben felszámoló tevékenységet folytatott, később az 1926-ban

aláírt, badeni egyezményként ismertté vált osztrák–magyar levéltári megállapodás értelmében anyaggyarapítás volt a feladata; 6.) Múzeum, amely időnként különvált a fenti szervezettől.

1921. március 16-án a honvédelmi miniszter a m. kir. Hadtörténelmi Levéltár és Múzeumot a minisztériumról leválasztva önálló intézménnyé nyilvánította. Ekkor igazgatóként Rubint Dezső tábornok állt az élén, aki alatt 75 hivatásos állományú dolgozott.

Az intézmény rendeltetészerű működését a megalakulást követően számos akadály gátolta. A folyamatos munkát nehezítette a trianoni békeszerződés végrehajtása nyomán az 1920-as években lezajlott sorozatos szervezeti változtatás, átszervezés, amelynek során 1922-ben az intézmény előbb a Belügyminisztérium, majd a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium felügyelete alá került. A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium 1922-ben szétválasztotta a levéltárat és a múzeumot, ugyanekkor maximálták a létszámot, s „civilisítették” az állományt is, különböző elnevezéssel rejtve a katonai rangokat. A levéltár és a múzeum különállása azt követően is megmaradt, hogy 1928 júniusában mindkettő visszakerült a hadsereghez, a Vezérkari Főnökség irányítása alá. Ekkorra azonban a levéltár a békelétszám feletti törzstisztek rejtésére szolgáló szervezetté vált.

Hosszú ideig megoldatlan volt az elhelyezés, a gyűjtemények tárolása is: kezdetben ideiglenesen a Magyar Országos Levéltár frissen elkészült épületének III–IV. emeleti helyiségeiben helyezték el, majd 1921 elején a Múzeum számára átengedték az Üllői úti Mária Terézia-laktanya egy részét, ahonnan csak 1929-ben költözött fel végleges, mai helyére, a várbeli volt (Ferdinánd-) Nándor-laktanyába. Ennek múzeumi célokra történő átépítése azonban hosszú időt vett igénybe, s az első nyilvános kiállítás csak 1937-ben nyílt meg. A levéltár egészen 1945-ig ideiglenes helyén, az Országos Levéltár bécsi kapu téri épületében működött.

Mindezen nehézségek ellenére az 1930-as évek végére mind a levéltár, mind a múzeum az ország számottevő kultúrintézményévé vált. Az előbbiben tekintélyes hadtörténetírói gárda gyűlt össze, s a különböző osztályokon egyidejűleg három olyan hadtörténész is tevékenykedett, akit a Magyar Tudományos Akadémia tudományos munkája alapján tagjai közé választott: Pilch Jenő ezredes (a könyvtár élén), Gyalóky Jenő ezredes (a Hadtörténelmi Köz-

lemények szerkesztőségében) és Markó Árpád ezredes (a Régi levéltári osztály vezetője). Mellettük értékes írói tevékenységet fejtett ki a régi korok hadtörténelme területén Ajtay Endre, Berkó István, Timon Béla ezredes, Erdélyi Gyula és Péczely László őrnagy, Rédvay István százados, illetve a tiszteletdíjas külső munkatársként foglalkoztatott Doberdói Breit József nyugállományú tábornok, valamint Julier Ferenc ezredes. Az ő közreműködésükkel az 1930-as években jó néhány magas színvonalú, időtálló tudományos mű született, például a Hadtörténelmi Levéltár 1928-ban megindult legnagyobb szabású vállalkozása, „A világháború 1914–1918. (Különös tekintettel Magyarország és a magyar csapatok szereplésére” című sorozat, amelynek 10 kötete jelent meg vagy „A magyar katona. Vitézségünk ezer éve” című 1933-ban kiadott gazdagon illusztrált kétkötetes magyar hadtörténelmi szintézis, „A magyar huszár” (1936) és „A magyar gyalogság” (1939) című összefoglaló munkák, avagy Markó Árpádnak az Akadémia által 1934-ben megjelentetett „II. Rákóczi Ferenc, a hadvezér” című monográfiája.

A Hadimúzeum jelentőségének növekedését mi sem jelzi jobban, mint hogy az 1920–1930-as években jelentékeny számú értékes nemzeti kincs birtokosa lett. Ezek közül kiemelkedő volt a bécsi Heeremuseumtól a badeni egyezmény értelmében átvett, 2000 darabot meghaladó magyar vonatkozású tárgyegyüttes hazakerülése. Más gyűjteményegyüttesekkel is gazdagodott a múzeum magán-személyektől, testületektől származó adományok, letétek, vásárlások, kül- és belföldi aukciós vételek révén. Az 1937. május 29-én megnyitott, igen nagy figyelemről övezett első állandó kiállítás ezekből számos darabot állított ki 36 kiállítóteremben és 260 méternyi folyosón. A Hadimúzeum ezekben az években építette ki országos gyűjtőhálózatát, kapcsolatait más hazai és társintézményekkel, köztük is a legfontosabbal, a Magyar Nemzeti Múzeummal. Ennek keretében 1935 októberében a két intézmény hadtörténelmi gyűjtőkörét elhatárolták egymástól: az 1715-öt, az állandó hadsereg megteremtésének évét megelőző korokból származó katonai relikviákat a Nemzeti Múzeum, az azt követőeket a Hadtörténelmi Múzeum illetékességébe utalva. A megállapodás értelmében megtörtént az érintett anyagok kölcsönös átadása.

Ezt a jól működő, az 1940-es évekre többé-kevésbé kialakult gyűjteményekkel és

szervezettel rendelkező intézményt alapjaiban rendítette meg a második világháború. A múzeum és a levéltár anyagának tetemes hányada a Dunántúlra történt 1944-es kitelepítés során elpusztult, illetve szovjet kézre került, más része a Várat ért tűzérési és bombatalálat áldozatául esett. 1945-ben a Múzeum épülete is súlyos károkat szenvedett. A világháború pusztításait követően az Egyesített Hadimúzeum és Levéltár néven 1945-ben újjáalakuló intézményre elsősorban a romeltakarítás és az anyagmentés feladata hárult. Mivel a Szövetséges Ellenőrző Bizottság 1945 májusában csak a Múzeum működéséhez járult hozzá, a honvédelmi miniszter rendeletileg megszüntette a Hadilevéltárat, megmaradt iratanyagát megőrzésre az Országos Levéltárnak és a Hadimúzeumnak adták át. Éltre keltésére csak a levéltárügy országos rendezését követően, 1947 márciusában került sor, amikor a levéltárat a múzeumot is magában foglaló Honvéd Levéltár és Múzeum keretében Erdélyi Gyula parancsnoksága alatt újjászervezték.

A történész végzettségű, egyetemi magántanári címet is szerzett Erdélyi, aki korábban másfél évtizeden át a Régi levéltári osztály egyik alosztályát vezette, a háború előtti hagyományt folytatva, az intézményt tudományos katonai intézetté kívánta fejleszteni. Erdélyi, majd a halála után őt követő Szentneményi Béla távlatos elképzelései ekkor még nem valósultak, valósulhattak meg. Az intézmény átszervezésére 1950-ben politikai és nem tudományos szempontok érvényesítésével került sor. 1950 októberében az intézményt két különálló részre választották, külön parancsnokkal: a Hadtörténelmi Levéltárra a Vezérkar alárendeltségében és Hadtörténelmi Múzeumra a Politikai Főcsoportfőnökség irányítása alatt. A folyamatos szervezés, az elbocsátások és tiszti áthelyezések sorozata csak 1952 nyarára fejeződött be. A Honvédelmi Minisztérium a levéltár és múzeum teljesen kicserélődött állományának elsősorban az 1952-re létrejött 200 000 fős tömeghadsereg ideológiai nevelésében, az alacsony általános műveltségű új tisztikar történelmi-hadtörténelmi ismereteinek bővítésében szánt szerepet.

Ez az elképzelés csak az MDP III. kongresszusának határozatai nyomán változott meg, amikor a hadtörténetírás felértékelődött. 1954 áprilisában a Magyar Néphadseregben folyó eszmei-politikai nevelőmunka megerősítésének szándékával a Honvédelmi Minisz-

térium a Politikai Főcsoportfőnökség alárendeltségében létrehozta a Hadtörténelmi Intézet és Múzeum elnevezésű intézményt, és szervezeti keretébe integrálta a levéltárt. Az Intézet személyi állománya 27 katonából és 29 polgári alkalmazottból állt, míg a Hadtörténelmi Múzeumban 13 katona és 15 polgári személy dolgozott.

A Hadtörténelmi Levéltár önállóságát csak 1958 őszén állították vissza, ekkor az összintézmény neve is újból Hadtörténelmi Levéltár és Múzeumra változott, s így maradt 1961-ig. Ekkor ismét az 1954-es elnevezést és szervezetet állították vissza, s ez kisebb változásoktól eltekintve napjainkig fennmaradt. Az intézmény szervezete, létszáma, működése az 1960-as években stabilizálódott. Az 1963. évi 9. számú elnöki tanácsi rendelet a Hadtörténelmi Múzeumot országos hatáskörű intézménnyé emelte, amely arra hivatott, hogy időben és térben teljességre törekedve összegyűjtse, őrizze, megővje, feldolgozza és bemutassa a magyar és magyar vonatkozású hadtörténelmi tárgyi emlékeit. Az 1969. évi 27. sz. törvényerejű rendelet pedig a Hadtörténelmi Levéltárat szaklevéltárrá minősítette.

Az 1960-es évek végén már több mint 20 témában folytak szervezett kutatások a Hadtörténelmi Intézetben az Árpád-kortól a legújabb kori Néphadsereg történetéig. Megszülettek az első monográfiák és az első dokumentumkötetek, megindultak a hadtörténelmi és hadtudományi repertóriumok, elkészült és megjelent 3 kötetben „Az egyetemes és magyar hadművészet története” (1959–1961).

A gyűjtemények háborús pusztulásainak pótlása, a megélenkült levéltári és múzeumi feldolgozó munka, a magyar hadtörténelem évszázadait bemutató állandó kiállítás (1960), illetve a Haditechnikai park megnyitása (1963–1964), valamint a tudományos munka megélenkülése és tervszerűbbé válása hozzájárult ahhoz, hogy a Hadtörténelmi Intézet és Múzeum (utóbb: Hadtörténelmi Intézet és Múzeum) visszanyerte a magyar tudományos-kulturális életben a háború előtt elfoglalt helyét és rangját.

A rendszerváltás megszüntette a HIM korábbi szoros eszmei-politikai irányítását, az intézmény felügyeletét a felszámolt Politikai Főcsoportfőnökség helyett a HM közigazgatási államtitkára vette át. 1989-et követően az intézményben jelentős arányeltolódás ment végbe a hadtörténelmi kutatások főbb irányaiiban: a korábbiaknál nagyobb hangsúlyt kapott a két

világháború közötti korszak, valamint a második világháború történetének elfogulatlan bemutatása, és megkezdődött az 1956-os forradalom és szabadságharc katonai eseményeinek, szereplői életének feldolgozása. Új feladatként jelentkezett a hagyományápolás és a hadisírokkal, haditemetőkkel, hadiemlékművekkel és hadiemlékhelyekkel kapcsolatos nyilvántartó és gondozó tevékenység is, amelynek ellátására 1997-ben a HIM szervezeti keretében tagolták a Hadisírgondozó Irodát. A Hadtörténeti Intézet és Múzeum falai között folyó munka támogatására és eredményeinek bemutatására az 1990-es években három alapítvány jött létre, amelyek segítségével önálló múzeumi, levéltári és összintézményi kiadványok, kiadványsorozatok láttak napvilágot. 1990–2002 között a Hadtörténeti Intézet és Múzeum munkatársai több száz tanulmányt, cikket jelentettek meg. Az intézmény munkatársai tevékeny részt vállaltak és vállalnak nem csak a hazai, hanem a külföldi tudományos-kulturális életben is.

E rövid összefoglalás végére kíváncsognak *dr. Holló József* vezérőrnagy, a Hadtörténeti Intézet és Múzeum főigazgatójának a fent említett kötet előszavában írt sorai: „A Hadtörténeti Intézet és Múzeum... immáron Európa egyik legrangosabb intézménye, a magyar tudományos és kulturális élet fellegvárává nőtte ki magát, és híven szolgálta és szolgálja a magyar katonai-hadtörténeti, nemzeti múlt feltárását, kutatását, a tárgyi és írásos emlékek megőrzését és azok nagy nyilvánosság előtti bemutatását itthon és külföldön egyaránt...”

Ma bátran kijelenthetjük, amit vitéz Aggházi Kamil ezredes és Gabányi János címzetes vezérőrnagy, mint alapítók megálmodtak, megvalósulhatott a Hadtörténeti Intézet és Múzeum, amelynek már van saját múltja és van jövője, megvan a kiteljesedés lehetősége, hogy az »artibus unitis« szellemében töretlen lendülettel képviselje a magyarságot és hadi tradícióinkat a sokszínű összeurópai kultúrpalettán.”

A Hadtörténeti Intézet és Múzeum fentebb vázolt múltja, jelene és jövőképe magyarázza a 85. születésnap program grandiozitását és számos elemét.

2003. november 14-én délelőtt 10 órakor az ünnepség nyitányaként katonai tisztelet-

adással került sor az alapítók, Gabányi János és Aggházi Kamil a Hadtörténeti Diszudvarán álló szobrának megkoszorúzására, amit a Márványteremben (egykor Tűzérterem) ünnepi állománygyűlés követett. Ezen az intézmény aktív munkatársain kívül meghívottként részt vettek a hajdan itt dolgozott, azóta más munkahelyre vagy nyugdíjba került kollégák és mindazok, akik munkakapcsolatban álltak, állnak a Hadtörténeti Intézet és Múzeummal. A díszvendégek közt foglaltak helyet az intézmény egykori parancsnokai, főigazgatói, a társintézmények vezetői, az írott és nyomtatott sajtó képviselői, az elnökségben pedig Mádl Ferenc köztársasági elnök képviselőletében Makk László ezredes, a köztársasági elnök szárnysegéde, a Honvédelmi Minisztérium és a Magyar Honvédség vezetői közül Iváncsik Imre politikai államtitkár, dr. Komor Levente humánpolitikai helyettes államtitkár, illetve dr. Szenes Zoltán altábornagy vezérkari főnök, valamint dr. Szabó Miklós nyugállományú vezérőrnagy, akadémikus, a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem rektora, dr. F. Dózsa Katalin a Budapesti Történeti Múzeum főigazgató-helyettese és dr. Holló József vezérőrnagy, a HM HIM főigazgatója.

A HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum múltját, jelenét és jövőjét méltató, a Honvéd Művészegyüttes műsorával kísért ünnepi megemlékezés keretében mutatták be az intézmény történetét feldolgozó kötetet és az erre az alkalomra kibocsátott, a HIM várbeli épületét, illetve Aggházi Kamil Stróbl Alajos készítette mellszobrát ábrázoló Matáv-telefonkártyát.

Ezt követően került sor a „Szép hazáért, ősz királyért” című első világháborús kiállítás megnyitására, amellyel a Múzeum stílszerűen adózott annak a nagy világégésnek, amelynek nyomán és amelynek megőrkítésére, feldolgozására a Hadtörténeti 1918-ban létrejött. A bensőséges, a háború nagy hadműveletei helyett inkább annak hétköznapijait, a katonák életét bemutató kamarakiállítást *dr. Komor Levente* HM humánpolitikai helyettes államtitkár és *dr. F. Dózsa Katalin*, a Budapesti Történeti Múzeum főigazgató-helyettese ajánlotta a több száz fős vendégsereg figyelmébe.

A valamennyi résztvevő szerint az intézmény múltjához, szerepéhez méltó ünnepi programot fogadás zárta.